

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

januar 2025. godine

Bilten broj 1/2025

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Epizoda: Referendum.....	4
TS pozvala Agenciju da bez odlaganja postupi po prijavi Lokalnog fronta	6
Saopštenja.....	8
NKEU osuđuje zastrašivanje i proterivanje iz Srbije 14 stranih državljana	8
Predsednik Republike da prestane sa targetiranjem predstavnika civilnog društva	8
Inicijative i analize	9
Inicijativa Ministarstvu privrede – kršenje Zakona o javnim preduzećima.....	9
Mediji	10
Vidi koliko mogu da razvijem	10

Aktivnosti

U januaru smo, nakon kratkog prazničnog predaha u radu kancelarije, nastavili rad na istraživanjima, pripremi i slanju inicijativa, prikupljanju dokumenata, slanju zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Predstavnik TS, Nemanja Nenadić učestvovao je na sastanku nekoliko organizacija civilnog društva iz Srbije sa generalnim direktorom Evropske komisije za proširenje i susedstvo Gert-Jan Kopmanom, koji je održan u Beogradu 20. januara. Nenadić je ovu priliku iskoristio da ukaže na ključna aktuelna pitanja borbe protiv korupcije i viđenja TS, kao i da predloži Evropskoj komisiji mere koje bi ona mogla da preduzme da pomogne antikorupcijske reforme. Između ostalog, on je ukazao na mogućnost da se institucije EU oglase ne samo u vezi sa pravom građana na okupljanje i pozivima za dijalog, već i u vezi sa sistemskim problemima koji su nastali upravo zbog kršenja pravila koja EU promovise od strane državnih organa u Srbiji, a to su ugovaranje javnih radova bez nadmetanja i bez obezbeđenja adekvatnog nivoa transparentnosti.

Takođe je ukazao da najava predsednika, da će građani videti rezultate borbe protiv korupcije do 31. marta ne može biti u skladu sa obavezama koje je Srbija preuzela u sklopu evropskih integracija, a koje EU prati. Naime, ukoliko zaista bude povećan broj optuženih za ova krivična dela to neće značiti ništa drugo nego da su ti slučajevi i od ranije bili poznati, ali da nisu istraživani. Nasuprot dosadašnjoj praksi, EU bi, pored statistike optužnica i presuda za korupciju trebalo da prati i da li postoje slučajevi korupcije za koje su iznete uverljive sumnje i dokazi, a koje tužilaštvo nije ni ispitalo.

U vezi sa izbornom reformom, Nenadić je takođe upoznao predstavnike EU sa grubom povredom procedure u razmatranju predloga zakona koji su formulisani u okviru Radne grupe za unapređenje izbornog procesa, kao i kršenjem pravila prilikom izbora članova Saveta REM i sa štetnim posledicama koju su takvi postupci Narodne skupštine naneli ispunjenju preporuka ODIHR. Podsetio je i na nedavno objavljene nalaze TS o neispunjenju preporuka GRECO, iako ih je EU označila kao jedan od prioriteta za borbu protiv korupcije u Srbiji.

Predstavnici TS Zlata Đorđević i Nemanja Nenadić učestvovali su 28. i 29. januara na strateškom sastanku Programskog saveta Nacionalnog konventa za Evropsku uniju, kao koordinatori radnih grupa za poglavlje 5 – Javne nabavke i za poglavlje 32 – Finansijska kontrola. Na sastanku je razmatran radnih grupa za sva poglavlja, kao i budući koraci u procesu evropskih integracija Srbije.

Predstavnici TS, Nemanja Nenadić i Miloš Đorđević, održali su 22. januara u Boru tribinu pod nazivom "Nadzor nad javnim finansijama i kako građani mogu da utiču na donošenje budžeta". Skupu su prisustvovali predstavnici raznih lokalnih udruženja, a tema skupa bila je edukacija o načinima na koji građani i predstavnici malih udruženja mogu da se uključe u donošenje budžeta na lokalnom nivou i njegovo praćenje. Skup je organizovan zajedno sa Multietničkim centrom za razvoj regije Dunav iz Bora.

Zlatko Minić i Nemanja Nenadić predstavili su 29. januara Indeks transparentnosti lokalne samouprave LTI 2024, koji je sproveden uz podršku SDC (Swiss Agency for Development and Cooperation) partnerima SDC-a koji sprovode projekte u Srbiji. Pored rezultata LTI za sve JLS i posebno za 50 JLS obuhvaćenih SDC-ovim projektima, TS je predstavila i analizu poređenja rezultata LTI i LIPA, koja meri i ocenjuje participativnost. To istraživanje biće predstavljeno javnosti u martu.

Miša Bojović prisustvovala je 29. januara Trećoj godišnjoj konferenciji „Upravljačka odgovornost u lokalnim samoupravama – unapređenje i izazovi“. Na konferenciji su predstavljeni rezultati RELOF indeksa za 2024. godinu, koji je u prethodnoj godini unapređen i korišćen za ocenu stepena primene dobrih praksi upravljačke odgovornosti u 10 sistema JLS uključenih u RELOF3 projekat.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom januara. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U januaru smo imali 60 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su inicijativa Agenciji za sprečavanje korupcije da postupi po prijavi Lokalnog fronta Kraljevo (opširnije u rubrici Pod lupom) i inicijativa Ministarstvu privrede da podstakne poštovanje Zakona o javnim preduzećima i reaguje na njegovo 13-godišnje kontinuirano kršenje (opširnije u rubrici Inicijative i analize).

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu

Pod lupom

Epizoda: Referendum

16. januara 2025.

Kad sam krenuo da pišem ove redove još uvek nije bilo jasno kako će formalno da se završi epizoda „savetodavni referendum“ TV novele u kojoj živimo duže od decenije. Ispostavilo se da SNS u stvari nije imao [potpise](#) ispod **predloga za održavanje referenduma**, kao što je prethodnog dana navodno bilo „potvrđeno TANJUG-u“, već da je reč o podršci nepostojećem zahtevu opozicije.

Sve ranije najave takvog referenduma su tumačene kao želja da se skrene pažnja sa drugih tema, pri čemu je moglo da se dogodi da to potraje nekoliko nedelja ili meseci. Sada se lako može dogoditi da se stvar završi kao kratkoročno čikanje opozicije i dokazivanje sopstvenom biračkom telu da se „[opozicija plaši](#)“ narodnog izjašnjavanja, što bi valjda upravo to biračko telo trebalo da uveri da je „sve u redu“.

Takav ishod se mogao naslutiti i nekoliko sati ranije, kada je nosilac funkcije predsednika Republike, navodno izazvan podacima iz istraživanja koje je objavila [CRTA](#), preko Instagrama po ko zna koji put [ponudio](#) izjašnjavanje građana o njegovoj smeni, iako takvo izjašnjavanje niko nije tražio ni od njega ni od Skupštine. Naime, Vučić je tu pomenuo da je „potrebno da opozicione stranke predaju samo 67 potpisa“, iako za raspisivanje referenduma vladajućoj većini ne treba niko iz opozicije, a za podnošenje predloga za razrešenje je 67 poslanika nedovoljno.

Sada bi čitalac za trenutak trebalo da zaboravi motive i spinove vlasti, da bi se razumelo kako se pokreće razrešenje predsednika Republike i kako se pokreće referendum. Osnovna stvar, kao što su mnogi već [ukazali](#), jeste to da za razrešenje predsednika nije potrebno izjašnjavanje građana, niti bi izjašnjavanje građana nužno imalo za ishod da predsednik bude razrešen (naravno, mogao bi da podnese ostavku).

Videćemo posle da li je to izjašnjavanje u vezi sa razrešenjem predsednika uopšte moguće u formi takozvanog savetodavnog referenduma (koji se tako zove, jer mišljenje većine građana Skupštinu ne obavezuje).

Prema članu 118. [Ustava](#), koji je razrađen u članu 15. [Zakona o predsedniku Republike](#), jedini osnov za razrešenje predsednika je **utvrđena povreda Ustava**. Znači, ne i gubitak poverenja, ili, što bi Vučić rekao, to što je „ogromna većina za njegovu smenu“.

On se tu poziva na istraživanje CRTE, gde bi odnos bio 54%, naspram 32% na hipotetičkom referendumu, koji, usput rečeno, prema istom tom istraživanju većina građana uopšte ne smatra korisnim i potrebnim.

Kršenje Ustava, samo po sebi, takođe nije dovoljan razlog za razrešenje. Za početak je potrebno da jedna trećina poslanika koja smatra da je predsednik povredio najviši pravni akt to predloži. Jedna trećina poslanika je 84, broj koji se ne podudara sa Vučićevih 67. Iako opozicioni poslanici često i sa dobrim razlogom [govore](#) da Vučić krši Ustav, takav predlog nisu podnosili od predsedničkih izbora iz 2022, a koliko se sećam ni ranije. Da jesu, o predlogu bi se izjašnjavala Skupština u plenumu i bilo bi potrebno da 126 poslanika glasa za „pokretanje postupka“, što u praksi znači upućivanje tog predloga Ustavnom sudu.

To je, u stvari, prva tačka gde bi nekakav referendum bio pravno moguć. Uz bitnu napomenu: pitanje ne bi moglo da glasi „da li podržavate predsednika Srbije“, pa čak ni „Da li ste za pokretanje postupka za razrešenje predsednika Republike?“, kao što je objasnio sudija Ustavnog suda i profesor ustavnog prava [Vladimir Petrov](#) u izjavi koju su prenele novine, a Ana Brnabić [ponovila](#). Pitanje bi u tom slučaju moralo da glasi „Da li ste za to da Narodna skupština pokrene postupak za razrešenje predsednika Republike, na osnovu predloga 84 narodna poslanika, kako bi Ustavni sud utvrdio da li je predsednik povredio član ..., član ... i član ... Ustava“ ili tako nekako.

Organizovanje referenduma bez prethodno pokrenutog predloga za razrešenje zbog kršenja Ustava ne bi bilo pravno moguće.

Prema [Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi](#), u članu 17. je propisano da Narodna skupština može da raspiše savetodavni referendum „o pitanju od šireg značaja“, ali samo ako je reč o **pitanju iz nadležnosti Skupštine**, i to radi pribavljanja mišljenja građana „o odluci koja treba da bude doneta u vezi sa tim pitanjem“. Sve dok ne postoji predlog najmanje 84 poslanika za razrešenje predsednika zbog konkretnih slučajeva kršenja Ustava, nema „nadležnosti Skupštine“, niti odluke koju bi ona mogla da donese. Odluka pojedinih narodnih poslanika da izrade ili podrže potpisom takav predlog je njihova lična, a ne skupštinska odluka.

Zbog toga, sve i kada bi pojedini poslanici želeli da čuju glas naroda pre nego što bi podneli predlog za razrešenje predsednika, ne bi postojao pravni osnov za raspisivanje referenduma. Građanima se takođe ne bi moglo uputiti ni direktno pitanje: „da li je predsednik Republike povredio Ustav time što je“, jer za odluku o tome takođe nije nadležna Skupština, već Ustavni sud.

To što nešto nije pravno moguće ne predstavlja prepreku skupštinskoj većini da upravo tako učini, kao što smo mnogo puta videli. Na primer, da Skupština izglasa „autentično tumačenje“ zakonske norme koja je bila potpuno precizna i nikakvo tumačenje joj nije bilo potrebno, dajući joj potom potpuno novo značenje koje se primenjuje retroaktivno. Uzgred, pošto sam već pominjao Ustavni sud, ovo je samo jedno od izuzetno važnih pitanja o kojima ta visoka institucija nije odlučila godinama ([inicijativa](#) Transparentnosti Srbije iz avgusta 2022).

Zato se ne može isključiti mogućnost ni da Skupština raspiše referendum o bilo kom pitanju, ako za to glasa 126 poslanika vlasti (ima ih trenutno [149](#)). Kao što smo [mogli da čujemo](#), to nije namera. Vlast je „ponudila“ sto potpisa za **podršku nepostojećem zahtevu** opozicije (Milenko Jovanov naknadno tvrdi da ih je 111, i to svi iz poslaničke grupe „Aleksandar Vučić – Srbija ne sme da stane“, čiji je on šef). Pored apsurdnosti same takve situacije, postavlja se pitanje zašto traže još 67? Broj od 167 narodnih poslanika čini dve trećine Skupštine i to je većina koja je zaista potrebna, **ali ne za raspisivanje referenduma**, nego za razrešenje predsednika, i to tek nakon što Ustavni sud **utvrdi** da je predsednik povredio Ustav. U konkretnom slučaju, za raspisivanje referenduma bilo bi potrebno da se pored pomenutih 111 skupi još 15 potpisa, bilo da su opozicioni ili da dolaze iz same SNS ili njenih partnera u vlasti.

Međutim, sve i da se našlo 15 ili 67 poslanika da stave svoj potpis uz predlog onih 111 iz SNS izgleda da to ne bilo dovoljno za raspisivanje referenduma. Prema rečima Jovanova (dokument još nije objavljen [ovde](#)), tekst ispod kojeg se potpisalo 111 SNS poslanika glasi: „mi dole potpisani podržavamo zahtev opozicionih narodnih poslanika za raspisivanje republičkog savetodavnog referenduma radi izjašnjavanja građana o sledećem pitanju: „Da li ste za pokretanje postupka za razrešenje predsednika Republike?“, sa ponuđenim odgovorima „za“ i „protiv““. Dakle, tekst koji su potpisali SNS poslanici ne predstavlja predlog za raspisivanje referenduma, koliko god da ga je poslanika potpisalo, niti proizvodi pravno dejstvo sve dok ne postoji zahtev nekih drugih poslanika koji bi glasilo baš onako kako je SNS definisao.

Ako bi pak 84 opozicionara iniciralo utvrđivanje povrede Ustava od strane predsednika, pa potom, nekim slučajem, pristalo na ponudu SNS o savetodavnom referendumu, ali sa drugačije definisanim pitanjem (tako da se odnosi na postupak razrešenja predsednika zbog konkretne povrede Ustava), ova unapred data podrška takođe ne bi imala pravno dejstvo, jer se odnosi na drugu formulaciju referendumskog pitanja.

Usput rečeno, ne znam koliko je koštalo istraživanje koje je radila CRTA (verovatno je reč o nekoliko miliona dinara, koji svakako nisu plaćeni iz budžeta Srbije). S druge strane korišćenje referenduma da bi se demantovao jedan od nalaza iz tog istraživanja, ako je suditi po iskustvu „ustavnog referenduma“ iz 2021/2022, [koštalo](#) bi budžet oko milijardu dinara direktnih troškova.

Nemanja Nenadić za [Peščanik](#)

TS pozvala Agenciju da bez odlaganja postupi po prijavi Lokalnog fronta

11. januara 2025.

Transparentnost Srbija pozvala je Agenciju za sprečavanje korupcije da bez odlaganja postupi po prijavi Lokalnog fronta zbog mogućeg kršenja Zakona o finansiranju političkih aktivnosti od strane Srpske napredne stranke i da o ishodu postupanja obavesti javnost.

Lokalni front Kraljevo podneo je 30. decembra 2024. prijavu u kojoj je ukazao da je SNS na veb-sajtu svog odbora za Grad Kraljevo obavestila javnost da je primila donaciju od Narodne Republike Kine i Komunističke partije Kine.

Reč je o donaciji za opremanje stranačkih prostorija u tom gradu. Zakon o finansiranju političkih aktivnosti zabranjuje priloge od „stranih država“, kao i od „stranih fizičkih i pravnih lica, osim međunarodnih političkih udruženja“.

Zakonodavac je propisao rok u kojem Agencija mora da donese rešenje kojim se utvrđuje da jeste ili da nije došlo do povrede zakona u izbornoj kampanji, ali nije propisan rok za postupanje kada se prijava za kršenje Zakona podnosi van perioda izborne kampanje.

TS je, iako rok nije propisan, pozvala Agenciju da bez odlaganja pribavi sve informacije koje su potrebne kako bi se utvrdilo da li povređen Zakon, da o tome odluči rešenjem, i da o ishodu svog postupanja obavesti javnost.

To je naročito potrebno jer je javnost već obavestena o podnetoj prijavi i opisu mogućeg kršenja Zakona, pa je potrebno da u razumnom roku dobije i informacije o odluci Agencije. Takođe, prijava se odnosi na povredu Zakona koja nije nužno u vezi sa podnošenjem godišnjih finansijskih izveštaja, usled čega ne bi bilo opravdano da se navodi iz prijave proveravaju tek kada Agencija bude vršila kontrolu Godišnjeg finansijskog izveštaja SNS za 2024. godinu.

Naime, povreda Zakona, prema opisu činjeničnog stanja iz prijave, koji se zasniva na informacijama sa zvanične internet stranice Gradskog odbora SNS, već je nastala danom prijema zabranjenog priloga. Eventualno izostavljanje informacija o tom prilogu u Godišnjem finansijskom izveštaju predstavljalo bi novi prekršaj, čije postojanje bi se moglo naknadno utvrđivati u postupku kontrole GFI.

TS je takođe ukazala da se, prema navodima sa stranačke zvanične internet stranice i iz prijave, kršenje Zakona dogodilo u vezi sa opremanjem prostorija jednog gradskog odbora, ali je reč o situaciji sa kojom je u najmanju ruku upoznato i stranačko rukovodstvo, a ne o samovoljnom kršenju propisa od strane lokalnog ogranka.

To se može zaključiti iz činjenice da je na ovoj promociji aktivno učestvovao član predsedništva SNS, Petar Petković i da je upravo on saopštio da su prostorije gradskog odbora te stranke „opremljene zahvaljujući i donaciji ambasade Republike Kine i Komunističke partije Kine“.

To je ujedno i razlog zbog kojeg je potrebno da Agencija, povodom ove prijave, pribavi informacije od SNS, ne samo o opremanju stranačkih prostorija u Kraljevu, već i o tome da li je iz istih (nedozvoljenih) izvora vršeno finansiranje te političke stranke i u drugim gradovima.

Saopštenja

NKEU osuđuje zastrašivanje i proterivanje iz Srbije 14 stranih državljana

23. januara 2025.

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji (NKEU) osuđuje policijsko zadržavanje, proterivanje i zabranu ulaska u Republiku Srbiju državljanima zemalja regiona i Evropske unije, učesnika konferencije koju je u Beogradu organizovala Erste fondacija.

Ovaj čin smatramo nastavkom prakse zastrašivanja i pretnji aktivistima civilnog društva pod izgovorom učešća u takozvanim „obojenim revolucijama“ i drugim aktivnostima koje neke institucije prepoznaju kao bezbednosne rizike. Na ovaj način krše se, kako domaće zakonske norme, tako i obaveze koje je Republika Srbija preuzela na sebe u procesu pristupanja Evropskoj uniji, ali i urušava ugled države i svih njenih građana.

Imajući u vidu da se NKEU od svog osnivanja zalaže za društvo otvoreno za saradnju sa svima, smatramo da ovakva postupanja državnih organa u budućnosti mogu ugroziti realizaciju aktivnosti međunarodne saradnje Srbije u svim oblastima, ako njihovi učesnici počnu da izbegavaju dolazak u našu zemlju. U tom slučaju, političke, ekonomske i socijalne posledice po čitavo društvo bile bi neminovne. NKEU poziva nadležne institucije da prestanu sa zastrašivanjem i pritiscima na civilno društvo i hitno preduzmu aktivnosti u okviru svojih ovlašćenja kojima će poništiti rešenja o proterivanju navedenih stranih državljana i zabrani ulaska u Srbiju, ali i uputiti izvinjenje i njima i predstavnicima njihovih država.

Predsednik Republike da prestane sa targetiranjem predstavnika civilnog društva

29. januara 2025.

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji najoštrije osuđuje javno prozivanje Maje Stojanović i Građanskih inicijativa, koordinatora Međusektorske radne grupe za slobodu izražavanja i medija, od strane predsednika Republike Srbije čije posledice su svakodnevne pretnje i zastrašivanja u tabloidima bliskim vlasti. Lažne tvrdnje o njenoj ulozi u organizaciji studentskih protesta predstavljaju pritisak na predlagače i kandidate koji su učestvovali u postupku izbora novog sastava REM-a, a upozoravali su na nezakonitosti u procesu vođenom od strane Odbora za kulturu i informisanje Narodne skupštine Republike Srbije.

Ovakve kampanje su deo šireg pokušaja delegitimizacije civilnog društva i slobodnog izražavanja u Srbiji. NKEU poziva nadležne institucije da osiguraju bezbednost svih aktivista civilnog društva i da prestanu sa praksom ovakvih kampanja i tako daju doprinos smanjivanju tenzija u uslovima duboke političke krize koja potresa čitavo društvo.

Takođe, apelujemo na institucije Evropske unije, da reaguju na sistematske pritiske na civilno društvo i tako zaštite dostignuti nivo usklađenosti Srbije sa temeljnim principima Evropske unije.

Inicijative i analize

Inicijativa Ministarstvu privrede – kršenje Zakona o javnim preduzećima

21. januara 2025.

Transparentnost Srbija je uputila Ministarstvu privrede, Sektoru za kontrolu i nadzor u oblasti javnih preduzeća, inicijativu da sprovede aktivnosti koje bi trebalo da unaprede primenu Zakona o javnim preduzećima i spreče ili bar umanje obim njegovog kršenja koje traje od usvajanja, pre više od 12 godina.

Inicijativa je rezultat razgovora TS i RELOF projekta, koji takođe radi na praćenju i unapređenju stanja u oblasti JP.

U dopisu pomoćnici ministra Dubravki Drakulić ukazano je da značajan broj lokalnih javnih preduzeća, punih 12 godina nakon uvođenja zakonske obaveze objavljivanja određenih informacija i dokumenata na svojim sajtovima, i dalje nemaju internet prezentacije.

Naša istraživanja, nažalost, pokazuju i da među onima koji imaju sajtove nemali broj onih koji ne ispunjavaju obaveze u vezi sa transparentnošću propisane Zakonom o JP. Pri tome ni mi ni RELOF nemamo podatke da je bilo ko u proteklih 12 godina kažnjen, u skladu sa odredbama Zakona o JP, zbog kršenja ovih obaveza, navodi se u dopiu. Stoga smo zaključili da uputimo zajedničku inicijativu, u ime RELOF projekta i TS, ministarstvu, odnosno Vašem sektoru i da Vas pozovemo da pokrenete određene aktivnosti koje bi mogle da rezultiraju znatnim poboljšanjem stanja.

Predlažemo, naime, da uputite dopis svim javnim preduzećima, odnosno preduzećima u državnom vlasništvu (što uključuje i lokalna JP/JKP) na koja se primenjuju odredbe Zakona o JP u vezi sa transparentnošću. Dopis bi sadržavao upozorenje da je potrebno povećati disciplinu u sprovođenju obaveza u vezi sa transparentnošću i da će Ministarstvo početi da podnosi prekršajne prijave u skladu sa Zakonom.

Predlog RELOF-a i TS je da Ministarstvo nakon određenog razumnog, ali ne predugačkog, roka počne da podnosi prijave, u prvom redu protiv onih lokalnih JP koja uopšte nemaju sajt (prema našim nalazima, sva republička i pokrajinska imaju sajtove). Takvo upozorenje i nekoliko prijava (o kojima bi ministarstvo, ili TS, ukoliko Ministarstvo to ne želi, informisalo javnost) sasvim sigurno bi delovalo stimulatивно na većinu da unaprede stanje.

Istovremeno predlažemo da u prvom dopisu prenesete i ponudu RELOF-a i TS da svima koji žele da unaprede transparentnosti pomognemo obukom, savetima, templetima ili primerima dobre prakse u vezi sa transparentnošću.

Pogledajte ceo [predlog](#).

Mediji

Vidi koliko mogu da razvijem

Peščanik, Zlatko Minić, 10. januara 2025.

Teško da postoji neko ko se može pohvaliti da baš nikada nije prekršio nijedan zakon. Ako ništa drugo, verovatno smo svi bar ponekad i bar malo prekoračili dozvoljenu brzinu ili smo prešli ulicu, makar neki uzani sokak, na nedozvoljenom mestu.

Malo je, međutim, onih koji se hvale kršenjem zakona. Nađe se uvek poneka infantilna ili bahata budala koja na društvenu mrežu postavi snimak brzinoмера koji pokazuje 220 km/h autoputeu ili 100 na sat kroz grad. Pa se dešavalo i to da takve pametnjakoviće otkriju i kazne.

Ne sećam se, ipak, da sam video da se neki vlasnik prodavnice ili pekare hvalio kako izbegava plaćanje poreza ili ne izdaje fiskalne račune. Ili, na primer, da politička partija izda saopštenje da je lažirala podatke u izveštaju o finansiranju kampanje i da na instagram postavi snimak kako kupuje glasove.

Zapravo, kad smo kod partija, viđali smo na društvenim mrežama kako funkcioneri partije postavljaju, masovno, snimak lične karte na glasačkom listiću na kome je zaokružena njihova lista, za šta je tadašnjim zakonom bila predviđena novčana kazna. Ne sećam se da je bilo koji organ protiv tih ljudi pokretao postupak, možda nisu mogli da im odrede identitet samo na osnovu lične karte.

Viđali smo i kako partije dele „humanitarnu pomoć“ i organizuju lekarske preglede u kampanji. Na to je nadležni organ reagovao upozorenjem da to nije dozvoljeno, pa se praksa promenila. I dalje su delili frižidere, šporete, drva, šta god, ali su naglašavali da to čine od „ličnih sredstava“ članova i funkcionera. A onda su te informacije postavljali na stranačke profile i sajtove. A organ više nije reagovao.

Uostalom, i Vučić je svojevremeno pokušavao da objasni hiljade istovetnih novčanih priloga za SNS u kampanji pričom o tri čoveka u kafani, precizno opisujući krivično delo iz Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, za koje je predviđena kazna od šest meseci do pet godina zatvora. Potom su istraživani primaoci socijalne pomoći koji su dali donacije, pojedini su priznali da je reč o pomenutom krivičnom delu, a slučaj je na kraju zastareo. Iskaz od Vučića niko nije tražio. Možda je svima bilo dovoljno što se ogradio da on pretpostavlja, ali ne zna da li je to zaista bilo tako.

I tako smo došli do situacije kad se više ništa ne pretpostavlja, kad se ne postavljaju samo sličice na društvene mreže, već se pravi javni spektakl povodom kršenja zakona.

Prostorije SNS u Kraljevu uređene su donacijom NR Kine i Komunističke partije Kine. Prostorije su otvorene početkom decembra na masovnoj manifestaciji uz prisustvo Vučevića, Glišića i gradonačelnika koji je pričao o SNS kao „velikoj porodici“ kojoj treba velika kuća. Predsednik SNS pomenuo je da stranka ima sredstava da iznajmi prostor, a Kineze nije pominjao. Vatrikao je pričajući o blokadama, nasilnicima, pa možda zaboravio. I stoga već sutradan u tim prostorijama Petar Petković ugostio je ambasadora Kine i pojašnjeno je da su prostorije opremljene zahvaljujući ambasadi Kine i Komunističke partije Kine.

Zakon o finansiranju političkih aktivnosti predviđa kaznu za partiju od 200.000 do dva miliona dinara za kršenje odredbe koja zabranjuje finansiranje stranaka od stranih država, stranih fizičkih i pravnih lica. Zabranjuje da partije budu „strani plaćenici“.

Ovo javno priznanje je zapravo dobra stvar za SNS i njenog predsednika. Ne što su dokazali „čelično prijateljstvo“ za malu cenu eventualne novčane kazne. Da Petković i kineski ambasador nisu otkrili da je zakon prekršen, moglo bi se sumnjati da je Vučević prethodnog dana, pričajući o SNS koja ima dovoljno novca za prostorije, pokušavao da prikrije izvor donacije, zbog čega bi mogao da odgovora krivično. Jer ne treba sumnjati da bi nadležni organ, tužilaštvo, radilo svoj posao i istražilo ovaj slučaj.

A ovako, njime će se baviti samo Agencija za sprečavanje korupcije i potom, možda Prekršajni sud. Ako Agencija ne uspe da smisli dovoljno ubedljivu argumentaciju da nema prekršaja i da smo mi tu nešto pogrešno razumeli. Možda i ne ubedljivu, ali svakako zabavnu, kao mnogo puta do sada.

Naime, Lokalni front je još poslednjih dana decembra 2024. podneo Agenciji prijavu. Transparentnost Srbija poslala je 9. januara Agenciji i dopis sa dodatnom argumentacijom zbog čega bi trebalo da po toj prijavi postupi što pre, iako ne postoji rok, i zbog čega ne bi trebalo da saopšti da će sačekati godišnji izveštaj o finansiranju.

Međutim, i u ovom dopisu, da budem (samo)kritičan na račun moje organizacije, ima zabavnih elemenata. TS je, tako, Agenciju pozvala da, povodom ove prijave, pribavi informacije od SNS, ne samo o opremanju stranačkih prostorija u Kraljevu, već i o tome da li je iz istih (nedozvoljenih) izvora vršeno finansiranje te političke stranke i u drugim gradovima.

Zabavno ne samo stoga što su se u Agenciji verovatno grohotom nasmejali, već i što bi, s obzirom da gugl istraživačko novinarstvo ne daje druge rezultate sem Kraljeva na pretragu „donacija Kine i Komunističke partije Kine“, to značilo da SNS krije informacije o tome. Pa pomisliće neko da i kršenje zakona u Srbiji treba da bude skriveno i netransparentno.

I da onda svi mi ne znamo koliko SNS može da razvije.